

သီသံဉ်တီအုပုထူလံဖိကရါ

လံစီစုလသီသံဉ်တီအုပုထူလံဖိကရါတံဂံဂံထံး

သီသံဉ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢ်

လံာ်စိာ်စုၤသီသံဉ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ဂံၢ်ထံး

ဘၣ်တၢ်ထုးထီၣ်ရၤလီၤအိၤလၢ

သီသံဉ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢ်ဒီးကညီဖိခိၣ်ဃၢၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဂံၢ်တၢ်မၤပုၤဘျးစဲကရၢ

ပုၤဖးဘျးဒီးဒဲးကံၣ်ဒဲးဝုၤလံာ်
နီၢ်ဆံးဆံး

လၢဒံၣ်စဲဘၣ် ၂၀၂၃ နံၣ်

တၢ်န့ၢ်ပၤခွဲးယၢ်

ဆဲးကျိးဘၣ်သီသံဉ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢ်ဒီးကညီဖိခိၣ်ဃၢၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဂံၢ်တၢ်မၤပုၤဘျးစဲကရၢ

လံာ်စဲကျိးတၢး

WANIDA PRESS, ဝုၢ်ကံာ်မဲ, ကီၢ်ကီၣ်တဲၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၤတဖၣ်

- ၂ သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်
- ၅ ဘၣ်မနုၤအယိၤလၢတၢ်ဘၣ်ဖုးအိၣ်ထီၣ်သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်လဲၣ်
- ၁၀ သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အတၢ်ထံၣ်စိးတၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်
- ၁၁ သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲလဲၣ်
- ၁၂ သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အတၢ်ဂဲၤလိၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ပနီၣ်
- ၂၀ တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်လီၤဆိးတၢ်လီၤသးဖဲဘၣ်ထွဲးဒီးသီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်
- ၂၇ သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အတၢ်ဒိးဘၣ်သလၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဘီၤမ့ၢ်ပတီၢ်
- ၃၁ တၢ်ဂ့ၢ်ကၢၤဖျိၣ်ဘၣ်ထွဲးဒီးသီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်

သီသံတီအူပုထူလံဖိကရါစံးတံးန့ၣ်မ့ၢ်တံးမနုၤလဲၣ်

ကညီပုထူလံဖိဖဲတီအူကီၢ်ရ့ၣ်ပုသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်လဲၣ်ခိဖျိတံးတတံးအါမံၤအါကလုာ် စးထီၣ်လၢပယီၤ စီလိၣ်စီပသန့, ပုမလဲၣ်အိၣ်ကီၢ်သန့ဒီးတုၤလီၤလၢသးမိဖိရီၤသန့လၢအမၤတံးလံအသးစးထီၣ်လၢမိၢ်စီပယၣ်လံလံလဲၣ်န့ၣ် လီၤ. လၢတံးပတံးပြးသန့လၢအပဆ့ၣ်ပစံး, ဆိၣ်တံးမနုၤ, ဒီးအိၣ်တူၢ်အိၣ်ကလီၤတံးဒဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖီလၢ, ကညီပုထူ လံဖိဖဲတီအူကီၢ်ရ့ၣ်ပုသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် မ့ၢ်တံးလဲၣ်ခိဖျိလၢအတမုာ်တလၢ ပုၤဒီးတံးမံၤပျီၢ်သီအာသ့ၣ်တဖၣ်လၢတံးသးပုၤနီၣ်အီၤ တသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤတံးဒုးတံးယၤစ့ၢ်ကီး မ့ၢ်တံးတတံးတနါခိၣ်သ့ၣ်တခါလၢ ပုၤထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တူၢ်ဘၣ်အီၤ အါန့ၣ်အါလါန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတံးပတံးပြးသန့လၢအအဲၣ်ဒီးဒိၣ်စိလုာ်ဘၢဒီးဆိၣ်ဘၣ်ဆိၣ်ဘၢတံးဒဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ်အယီၤ တီအူကီၢ် ရ့ၣ်, ဒဲအမ့ၢ်ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်-ကညီဒီကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢတံးပတံးပြးဟီၣ်ကစီၤတခါလၢအထူးတီၤလၢပုၤဒီးန့ဆၢၣ်တံးအိၣ်ယၤ အကလုာ်ကလုာ် ဒီးတံးဆဲးတံးလၢတံးန့ၣ်သါယံလၢသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အိၣ်လၢတံးလီၤဘၣ်ယိၣ်သးအုးအပုၤဒိၣ်ဒိၣ်မုာ်မုာ်န့ၣ်လီၤ.

လတ်သးခုတလုာ်ဒီးစုလီယုာ်တတ်ဟ်ဖျိုင်မသကိးတတ်လတ်မလထီၣ်ပွဲထီၣ်က့ၤနီၤကစါတတ်စံၣ်ညီၣ်ပလီၤသးခွဲးယာ်
အဂီၢ်, လီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိ, တီအူကီၢ်ရၣ်ခိၣ်န့ၢ်, တာ်ဘူၣ်တာ်ဘါခိၣ်န့ၢ်ဒီးဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမုၢ်တာ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ်
ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိးဒီးထုးလီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတပူၤပီၤလတ်သ့ၣ်ဒုသးဒုအပူၤ လတ်ဒီသအက့ၤမိၢ်ပာ်ဖဲဖုအကီၢ် လတ်အဘၣ်
တာ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ် **“သီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်”** န့ၣ်လီၤ. သီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အံၤ မ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိဖဲတီအူ
ကီၢ်ရၣ်တဖၣ်စုလီၤဆိတၢ်မရဲၣ်ကျဲၤခိၣ်သ့ၣ်တခါလတ်ကပျိုင်လဲ (တၢ်ကဆိတလဲ) ကွံာ်တၢ်ပဆူၣ်ပစိးဒီးတၢ်လုာ်ဘၢစိကမိ
သနူလတ်အက့ၢ်ကဟ်ကွံာ်တၢ်ထဲသိးတုၤသိးဒီးတၢ်တီတၢ်တြၢ် လတ်လီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်တူၢ်ဘၣ်လဲၤခီဖျိတုၢ်အံၤအီၤလတ်
မိၢ်စိပာ်ယၣ်လံၤလံၤ ဆူစုလီၤယုာ်တတ်ဟ်ဖျိုင်မသကိးတၢ်သနူတခါ လတ်အဒုးပၣ်ယုာ်ပၣ်ဂီၢ်တၢ်ကိးမံၤကိးကပၤ, တၢ်ဟ့ၣ်စိ
ဟ့ၣ်ကမိက့ၤပုၤလီၤကဝီၤဖိ, တၢ်ဟ်ကဲဒီးဟ်ပနီၣ်က့ၤပုၤထူလံၤဖိခွဲးယာ်, န့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤခွဲးယာ်ဒီးကတီၢ်ပီၤတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်က့ၤ
ယုာ်ကတၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်အမ့ၢ်အတီ လတ်ပုၤခဲအံၤဒီးဖိလံၤကဟဲလတ်ခံတစိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးမိၢ်ပာ်ဖဲဖုအကီၢ်ဒီး
တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤတတီၤလတ်အအိၣ်ဒီးတၢ်မုာ်လၢကွံာ်စိအဒိၣ်အအါ လတ်ကယုာ်လီၤဘျါလီၤကွံာ်အနံၣ်န့ၣ်ဆံၣ်ဘျဲၣ်ထံလီၤကီၢ်ပုၤတၢ်ဒုး
တၢ်ယၢၤဒီးတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ် ဒ်သိးဖိလံၤလတ်ခံတစိအသုတတူၢ်ဘၣ်ဒီးလဲၤခီဖျိဘၣ်အီၤတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုါအံးဘဉ်တံးဒုးအိဉ်ထီဉ်အီ၊
 ဖဲတီအူကီါရုါ, ကီါသူလုာ်ပုန့ဉ်လီ၊ ဒီးမုါပုထူလံဖိအတံးဂဲ
 လိာ်တခါလတံးဆိဉ်သခုဒီးသုဉ်ထီဉ်က့ကမုါအါဂအတံးဘဉ်သး
 န်ဒိဉ်မိဉ်ခြိဉ်စံဉ်တံးပတံးပြးသနု လတံးသုးကွံဉ်ဒီးမေဇုလီကွံဉ်
 တံးရိဉ်ဖိဉ်ပဆုတံးသနု, န်ပစံးတံးအသိး ထံကီါတံးဂုါတံးဝိဒ်အ
 မုါပုဂုါဝိ, မုါကျိဉ်ကွံဉ်, ထံရုါကီါသဲး, တံးကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သ့,
 ဒီးခိဉ်ယုာ်နုဆုဉ်တံးပတံးပြး, တံးပဆုရဲဉ်ကျဲးဒီးတံးပလီတံး
 ဆတံးသုဉ်တဖဉ်အိဉ်လလီါခဉ်သးတံးဖိဉ်ပုါအဖိလံးဒီး, သုဉ်
 ထီဉ်ဒီးမေဆုဉ်ထီဉ်က့လီါကဝိပုတတံးပဉ်ယုဉ်ပဉ်ဂီါလတံးတီ
 ခိဉ်ရိဉ်ဖဲ, တံးပဆုရဲဉ်ကျဲးဒီးတံးပတံးပြးအိဉ်ဝဲအသိးန့ဉ်လီ၊
 လတံးန့ဉ်အယိ, သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုါအံး မုါဒိဂုါတံး
 ပတံးပြးသနုတခါလ၊ အမေလထီဉ်ပုါထီဉ်က့ကီါပယီါအထံရုါ
 ကီါသဲးအတံးမုါလံကွံဉ်စိ လတံးကျဲးစးသုဉ်ထီဉ်က့ကီါစဲဉ်စဖိဉ်
 ကီါစဖိဉ် (ဖဲဉ်ဒရုဉ်ကီါစဲဉ်စဖိဉ်သနု) အမုါအတီလခါဆုညါ
 အဂီါသုဝဲဒဉ်တီနံန့ဉ်လီ၊

“တချုးဒီးလကီါပယီါစိလိဉ်စိပဒီးအဲကလံး
 ပဒိဉ်ဟဲန့ဉ်လီမလဲါအိဉ်ကီါ, ဒီးတကတီါပီ
 ပဉ်တံဉ်ဒီးထံရုါကီါသဲးပဒိဉ်ပပုါတံးပတံး
 ပြးသနု လအဘဉ်တံးသုဉ်ညါပဉ်ပနီဉ်အီလ
 ဟီဉ်ခိဉ်ဘီမုါထံကီါသုဉ်တဖဉ်အိဉ်ထီဉ်ဒီးဘဉ်
 အဆာကတီါန့ဉ်, န်ပသုဉ်ညါအသိး ပုထူလံ
 ဖိသုဉ်တဖဉ်အိဉ်ဒီးအနီါကစာ်ဒဉ်ဝဲတံးပတံး
 ဆုဒီးတံးပတံးပြးအက့ါအဂီါလဟီဉ်ကဝိတ
 တီမုါဂုါ ဒီးလဒုသဝီသုဉ်တဖဉ်မုါဂုါ အနီါ
 ကစာ်ပဆုလီါက့ါအသးန့ဉ်လီ”

ပဒိဉ်စိအဲဉ်ဝါ, ကမံးတံးခိဉ်, သီသံဉ်တီအူ
 ပုထူလံဖိကရုါကမံးတံးရဲဉ်ကျဲးတံး

ဘဉ်မနုၤအယိလၢတၢ်ဘဉ်ဖးအိၣ်ထီၣ်သီသံၣ်တီအူ ပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်လဲၣ်

တီအူကီၢ်ရှၢၣ်, ဒ်ကီၢ်ရှၢၣ်အဂုၤအက
 ဝဲကီၢ်သူလုၤပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အသိး, ဘဉ်ကွၢ်
 ဆၢၣ်မဲၣ်လဲၤခိဖျိထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤတၢ်ဖးတၢ်ယၤ
 ဒီးတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်လၢအနံၣ်နွံၣ်ဘျဲၣ်အတီၢ်
 ပုၤန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်ဖးတၢ်ယၤဒီးတၢ်သဘံၣ်
 သဘုၣ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အယိ, တၢ်သံတၢ်
 ပုၤ, တၢ်ဘဉ်ဒ်ဘဉ်ထံးဒီးတၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤ
 အိၣ်ထီၣ်အကလုာ်ကလုာ်အမဲၣ်ညါ တၢ်ဂ့ၢ်
 ကီၢ်လၢအပိာ်ထွဲထီၣ်အခံၣ်အမ့ၢ် တက့ၢ်ဒ်ဒိၣ်
 တၢ်သုးလီၢ်သုးကျဲ, တၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ဟီၣ်ခိၣ်
 ကပံာ်, တၢ်မၤဟးဂီၤသ့ၣ်ပုၤဝၣ်ပုၤ, ထံကျိ
 ထံကွၢ်, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၢ်သါဒီးတၢ်ဒုၣ်
 တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲ, ဒီးတၢ်မံၤလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်
 ဖိခိဖျိပယီၤသုးမ့ၢ်သံၣ်ဘိအတၢ်ဟဲန့ၢ်လီၤမၤ
 တၢ်ပျၢၣ်တပျီတၢ် ဒီးတက့ၢ်ဒ်ဒိၣ်မ့ၢ်ကျိၤဝဲ
 ကွၢ်တၢ်တီၢ်ကျဲၤဒ်အမ့ၢ် တၢ်တ့ထီၣ်ဘျီထီၣ်
 ထံတမၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဖးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တတၢ်
 တနါဒီးတၢ်လုၤသူလုၤဂီၤဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ် ဝဲတီအူ
 ကီၢ်ရှၢၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိး, ဖဲပယီၤသုးမိၤစိရီၤဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံၣ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဖဲလါဖှၢ်တြျုးအါရံၤ (၁) သီ, (၂၀၂၁) နံၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ တၢ်ဒုးတၢ်ယၤဒီးပယီၤသုးမ့ၢ်သံၣ်ဘိအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ် ရုၤလီၤအသးလၢထံၣ်ဒီးတဘျီညါန့ၣ်လီၤ. သီသံၣ်တီအူ ပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ဖဲတီအူကီၢ်ရၢၢ်စ့ၢ်ကိး ခိဖျိတၢ်ပဒုၣ်ဟးဆွဲးသးတသ့ဘၣ်အယိ, လီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ် ကဒီးစုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘၣ်, တၢ်သမံၤသမိးဒီးတၢ်မပျံၤမဖုးလၢပယီၤသုးမိၤစိရီၤသုးမ့ၢ်သံၣ်ဘိဖဲအဝဲသ့ၣ်တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤဒီးတၢ် ခါထီၣ်ခါလီၤအဆၢကတီၢ်, တၢ်မလံးထီၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤ, ကလံၤကျါတၢ်ဟးကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စူၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်တၢ် ဆိးအလီၢ်အကျဲ, ဒီးသုးမိၤစိရီၤအတၢ်ဟးခးလီၤနါစိကျိဖးဒိၣ်ဒီးကဘီယူၤဒုးသုးအတၢ်ဟဲတၢ်လီၤမ့ၣ်ပိၢ်ဖးဒိၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ် တီၢ်ပာ်ယါမနုၤအံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သံတၢ်ပျံၤ, တၢ်ဟးဂုၣ်ဟးဂီၤ, ဒီးတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးလၢလီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲသီ သံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်ဒီးတၢ်ဟဲတၢ်လီၤကဘီယူၤဒုးသုးမ့ၣ်ပိၢ်ဖဲကွီၢ်ကီၢ်လၢအမ့ၢ် တၢ်ဖဲလိမၤဒီးအလီၢ်အကျဲ ဒီးသရိၣ်စိမိလၢအမ့ၢ်တၢ်ဘျီတၢ်ဘါအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအလုၢ်သ့ၣ်ခါပတ်ၣ် ထံၣ်ကီၢ်ဘီမ့ၢ်တၢ်ဘျီသဲးလၢအမ့ၢ်ဖိဒိဖဲသၣ်, တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်ဘျီတၢ်ဘါခွဲးယၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးမိၤစိ ရီၤဒုးယၤသုးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအခးပနီၣ်ထံၣ်ဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်လီၤလိၤဒ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်မကမၣ်ထံၣ်ကီၢ်ဘီမ့ၢ်ကွီၢ်မ့ၣ်လၢတၢ်ကွၢ်ကဟံၣ်ဒီး ပျံၤပုၤဖျဲးအတၢ်ကမၣ်တသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လုၢ်သ့ၣ်ခါပတ်ၣ်ဒီးမဟးဂီၤပဝဲပုၤထူလံၤဖိဖဲသီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိက ရၢၢ်ဒီးတဖုဒိတကရၢအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ, ပမူဖျၢၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မူတတၢ်လၢအကၢယၢ်ဒီးစိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤက့ၤတၢ်မူတၢ်မဲခဲလၢၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီ အံၤ အိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဒီးဂ့ၢ်ဂီၢ်အူတၢ်အိၣ်သးအကတီၢ်လံၤန့ၣ်လီၤ. ပဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါ ခိၣ်သ့ၣ်သၢမံၤ လၢအဘျးစဲလိာ်အသးလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သ့ၣ်ကီၢ်သးဂီၤနီၢ်နီၢ် လၢထံၣ်ကီၢ်ဘီမ့ၢ်ပုၤတဝါ, ထံၣ်ကီၢ်ပဒိၣ်ပပျံၤ, ဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢ, ကူၣ်ပနံၣ်ကရၢမသကိးတၢ်, ကရၢသဘျီဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိဒီးပုၤတဝါသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခိၣ်ယၢၤ န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါဒီးတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အခိၣ်သ့ၣ်သၢမံၤမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ, တၢ်မူတၢ်မဲအါကလုာ်အစၢ အိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အပူၤ, ဒီးတၢ်ဘၣ်အဘၣ်သီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲလါယူၤလံ (၂၈) သီ, (၂၀၂၂) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်, ဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢအဘျီဒိၣ်ဘိးဘၣ်သါလီၤဝဲဒၣ်လၢ တၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤလၢအကဆီ, လၢအလၢပျဲးဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ် ချဲဒီးကံၢ်စိတၢ်လၢတၢ်ပျဲးဒိတခါ, ဖဲပစံးတၢ်အသိးလၢအပူၤဖျဲးဒီးတၢ်ဘၣ်အဘၣ်သီ, တၢ်စုၣ်တၢ်ပျံၤဒီးတၢ်လုၤသုလုၤဂီၤအံၤ, မ့ၢ်ပုၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဖိကိးဂၤအဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်မဟးဂီၤန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤခွဲးယၢ်အံၤ မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်မဟးဂီၤပုၤဟီၣ် ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်အယိ တၢ်ကဟုကယၢ်ဒီသဖၢက့ၤဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်က့ၤခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မူတတၢ်ယုာ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤတၢ်အိၣ် ယၢၤဘၣ်ထွဲအံၤ မ့ၢ်ပုၤကူၣ်ပုၤကညီလၢအအိၣ်မူသကိးတပူၤယီၤလၢပဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤအမူအဒါန့ၣ်လီၤ.

၁ <https://news.un.org/en/story/2022/07/1123482>

လတ်တိုက်ထိုင်ခိုင်းခိုင်းဆဲလဲခိဖျိကွေတကွိုင်ခိုင်းတတ်တတ်ခိး တတ်တတ်တနါဒ်အံသ့တဖှ်တုလီတီလီလဲလဲ
ကတီယံကသ့အဂီ၊ တီအူကီရုခိုင်းနာ ယုဒီးလီကဝီပုထုလံဖဲသ့တဖှ် ဟ်လီအသးကျာမုဆူလတ်သးခုတလှ်
အပူ လတ်ကဒးအိုထိုင်သီသံတီအူပုထုလံဖဲကရါန့လီ. သီသံတီအူပုထုလံဖဲကရါအတ်ထိုင်စိတခိမ့ဝဲ မိ်ပာ်
ဖဲဖုအကီ (မ့တမ့) ဟိုင်ခိုင်းမဲဒ်ခိုင်းတတ်လီတတ်ကျဲတတီလဲကဘတ်တတ်ပာဆာရဲဂျဲ ခိးပာ်သးကိးအီတပူယီလဲပုထုလံ
ဖဲလဲအအိုဆိးဖဲတီအူကီရုပူ. လဲအမ့တတ်ပတ်ပြးကွါဂီသနုတခါလဲအဟံးန့ခိုင်းတဟ်လတ်ခိသအိးစိ်မုစိ်ဂဲ
ကူထုသနုတတ်ဆဲးတတ်လဲလဲန့သါလီဆီ ခိးတတ်အိုမုသတြဲယုဒီးန့ဆာခိဖျိယုကတ်ရဲဂျဲသဲကတီတတ်မဲကျဲအိုဝဲအ
သိးန့လီ. လတ်သ့ထိုင်ကူနီကတ်တတ်စံညိုပာလီသးခွဲယံအဂီ, တတ်ဟူးတတ်ဂဲခိုင်းသ့, ဒ်ပစဲးတတ်အသိးတတ်လီ
ထိုင်မဲနီမဲယါ ခိးတတ်မဲမဲမဲထိုင်ကူမိ်ပာ်ဖဲဖုကီတတ်ပတ်ပြးသန့. တတ်ယိထံယုသ့ညါမဲနီမဲယါကူပုထုလံဖဲ
တတ်သိုတ်တတ်သီတတ်ဘျဲခိးတတ်ဒုတ်တတ်ထု, တတ်ဒုးအိုထိုင်ကူပုထုတတသ့ပျဲခိးတတ်ခိသထံကွင်ခံအလီအကျဲ ယုဒီးတတ်ဟူး
တတ်ဂဲအရဲခိုင်းလဲအဂဲသ့တဖှ် ဘတ်တတ်ဒုးလိုင်ထိုင်ဖးထိုင်ခိးမဲဖျါထိုင်အမိ်လံမိ်ပျဲကွါကွါလံန့လီ. ဒ်တကီခါတတ်
အိုသးအိုဝဲအသိး, လတ်ကဘိးဘတ်သ့ညါခိးခိသါလီသီသံတီအူပုထုလံဖဲကရါလဲဟိုင်ခိုင်းခိဘုဒ်အဂီ တတ်ဂဲလိုင်
အဂံခိုင်းသ့အိုဒ်ထဲလတ်ကလီမဲဒီးခိးန့ထံဖဲကီဖဲကမုာ်လဲအအိုဆိးဖဲသီသံတီအူပုထုလံဖဲကရါအတ်ဘတ်သး
လတ်ဟ်ဂါဟ်ကျဲကူတတ်ဘျဲမိ်ပျဲ ခိးသ့ထိုင်တတ်ပတ်ယုဒ်ဂီ ကိးသန့တတ်ပတ်ပြးအကွါအဂီ ဒ်တတ်ဘျဲမိ်ပျဲကွဲးဟ်
လီဝဲအသိးန့လီ.

“ပျာထူလံဖိတဖှ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညိၣ်ပၤလီၤသးန့ၣ်လီၤ.
အဝဲသ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်လၢကယုထၢအထံၣ်ရှၢ်ကီၢ်သးအတီၤပတီၢ် ဒီးဂဲၤလိာ်မၤလၢထီၣ်ပွၤထီၣ်က့ၤ
အမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်, ပုၤဂ့ၢ်ဝီဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်သ့ၣ်တဖှ်လၢတၢ်သဘျူပူၤန့ၣ်လီၤ”
ဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢအလံာ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤလၢပျာထူလံဖိခွဲးယၢ်အဆၢဖိ (၃)

သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါအတၢ်ထံဉ်စိဒီးတၢ်ပညိဉ်ဖိတၢ်

လၢတၢ်ဂဲလိာ်မၤလၢထီဉ်ပျဲထီဉ်က့ၤနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံဉ်ညိဉ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်အိဉ်ဖျဉ်ယုဉ်ခွဲးယၢ် ဒီးတကတီၢ် ဃီ ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်စၢကဒိဉ်တခါယီလၢပုထူလံဖိသ့ဉ်တဖၣ်အဂီၢ်အသိး, သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါအတၢ်ထံဉ်စိ တခါမ့ၢ်ဒ်သိး တၢ်ကသ့ဉ်ထီဉ်ဒီးဒီသဒက့ၤမိာ်ပာ်ဖဲဖုဟီဉ်ခိဉ်မဲာ်ဖဲခိဉ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢပုထူလံဖိခဲလၢကသ့ဟံးယၢ်ပၤယၢ် ဒီးစိာ်မူစိာ်ဂဲက့ၤအဝဲသ့ဉ်လုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ ဒီးကသ့ပၤဆုာ်ရဲဉ်ကျဲဒီးသံဉ်ခွဲဉ်ကတီၢ်က့ၤအဝဲသ့ဉ်ဟီဉ်ခိဉ်က ပံာ်, န့ဆၢဉ်ခိဉ်ယၢဒီးတၢ်အိဉ်ယၢဘၣ်ထွဲသ့ဉ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်မူတၢ်မဲအါမဲအါကလုာ်ဒ်ယုဉ်ကတၢ်မၤကျဲအသိး လၢပုခဲအံၤဒီး ဖိလံလၢခံတစါသ့ဉ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. လၢတၢ်ခါထီဉ်ခိဉ်ဒီးမၤလၢထီဉ်ပျဲထီဉ်က့ၤတၢ်ထံဉ်စိဒ်အံၤအဂီၢ်, သီသံဉ်တီအူပုထူ လံဖိကရါပာ်လီၤတၢ်ပညိဉ်ဖိတၢ် (၄) ထံဉ်ဒ်လၢလၢအံၤအသိးန့ဉ်လီၤ.

တၢ်မၤမူမၤဂဲထီဉ်ဒီးတၢ်ဒီသဒက့ၤပုထူလံဖိလုာ်လၢထူသန့, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်သ့ဉ်ညါထူလံ သ့ဉ်တဖၣ်,

တၢ်မၤဆူဉ်ထီဉ်ဒီးမၤကၢ်ကျဲထီဉ်က့ၤပုထူလံဖိအတၢ်ပတၢ်ပြးဒီးတၢ်ပဆုာ်ရဲဉ်ကျဲက့ၤမိာ်ပာ်ဖဲဖုအဂီၢ်, ဟီဉ်ကဝီတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဒီးန့ဆၢဉ်တၢ်အိဉ်ယၢသ့ဉ်တဖၣ်,

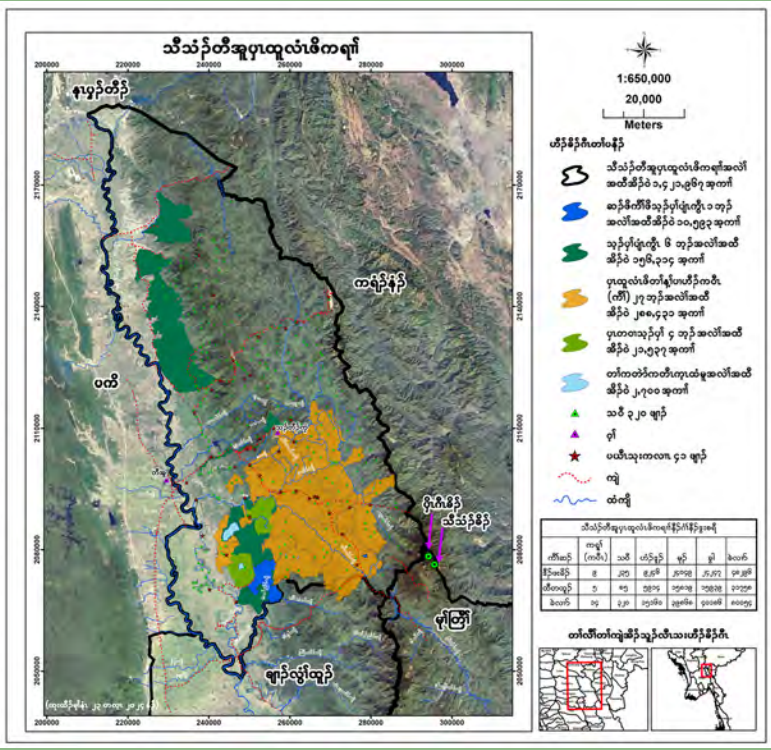
တၢ်ဟံးယၢ်ပၤယၢ်က့ၤတၢ်မူဆဲးလၢအါကလုာ် (တၢ်ဒီသဒက့ၤန့ဆၢဉ်တၢ်မူတဝါဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢခွဲး ယၢ်) ဒ်သိးန့ဆၢဉ်တၢ်မူတဝါကံာ်စိတၢ်လၢတၢ်ပျဲဒီတခါကလဲတရံးအသးကွၢ်ကွၢ် ဒီးကဲဘျုးကဲဖျိဉ်လၢ ပုခဲအံၤတစါ ယုဉ်ဒီးဖိလံလၢခံတစါသ့ဉ်တဖၣ်အဂီၢ်, ဒီး

တၢ်မၤစၢဒီးတၢ်အိဉ်သုထီဉ်က့ၤပုထူလံဖိသ့ဉ်တဖၣ် ဒ်သိးကသ့မၤတၢ်ဆၢတဲာ်ဘၣ်ထွဲဒီးယုဉ်ကတၢ်ဂုၤ ထီဉ်ပသီထီဉ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲ ဒီးတၢ်လဲကျဲလၢအဝဲသ့ဉ်အနီၢ်ကစၢ်ဒ်ဝဲကသ့အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်အံအိဉ်သုဉ်လီအသးဖဲလဲဉ်

သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်အံအိဉ်သုဉ်လီအသးဖဲကီာ်သုလုာ် (မ့မ့ာ်လပယီပဒိဉ်တခိဟ်ပနီဉ်အိဉ်အမ့ာ်ကညီကီာ်စဲဉ်) အကလံစိးတကပ၊ လအအိဉ်ကျာ်ဘာဝဲဒဉ်တီအူကီာ်ရုဉ်ဟီဉ်ခိဉ်မဲဉ်ဖဲခိဉ်ဒိတဘုဉ်ညါန့ဉ်လီ။ သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်အထံဆာကီာ်ဆာအံ အိဉ်သဘျးလိာ်အသးဒီးကရုဉ်န့ဉ်ကီာ်စဲဉ်လမုာ်ထီဉ်ကလံစိးတကပ၊ မုာ်တြီာ်ကီာ်ရုဉ် (ယိဉ်လိာ်တံာ်မုာ်တံာ်ခုဉ်ကရုာ်) ဖဲမုာ်ထီဉ်တကပ၊ ဒီးပကီကီာ်ခိလမုာ်န့ဉ်တကပန့ဉ်လီ။ သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်အံအကွီပု (ဟီဉ်ခိဉ်မဲဉ်ဖဲခိဉ်အလံအထီ) ခဲလကအိဉ်ဝဲဒဉ် (၁,၄၂၁, ၉၆၇ ကကွာ်) အကွာ် လကညီပုထူလံဖိဒုသဝီခဲလက (၃၂၀) ဖျာဉ် အိဉ်ဆိးလအပူန့ဉ်လီ။ သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်အံ အိဉ်စဲဘုးလိာ်အသးဒီးသီသံဉ်ပုဂီတံာ်မုာ်တံာ်ခုဉ်ကရုာ်လကရုဉ်န့ဉ်ကီာ်ဒီးယိဉ်လိာ်တံာ်မုာ်တံာ်ခုဉ်ကရုာ်လမုာ်တြီာ်ကီာ်ရုဉ်, ဒ်ပစံးတံာ်အသိး သီသံဉ်ခိဉ်ဒီးပုဂီခိဉ်လအမ့ာ်တံာ်သုတံာ်ပုဂီဒီးတံာ်ဒုဉ်တံာ်ထုကစာ်သကံာ်လိာ်သးအလီာ်န့ဉ်လီ။

သီသံဉ်တီအူပှုထူလံဖိကရါအတါဂဲလိတ်တါဆါကတီပနိ

၂၀၁၈

တီအူကီရ်ခိဉ်နါ၊ ကညီဂံခိဉ်ထံးကမျါ ကရ၊ တါဘူဉ်တါဘါ ခိဉ်နါဒီးလိတ်ကဝါပှုတ တသ့ဉ်တဖဉ်စးထီဉ် တာဉ်ပိဉ်ဒီးကူဉ်ထီဉ်ဖး လိသကိးစုလိဆိတ် ဖံးတါမရဲဉ်ကျဲလတါ ကဒုးအိဉ်ထီဉ်သီသံဉ် တီအူပှုထူလံဖိကရါ.

၂၀၁၉

တါကူဉ်လိတ်တာဉ်ပိဉ်ဒီးတါပတ် ပနိဉ်သကိးမံလအမုာ် **“သီသံဉ်တီအူပှုထူလံက ရါ”** ဝံအလိတ်ခံတါဒုးအိဉ် ထီဉ်ကမံးတံဉ်ရဲဉ်ကျဲတါတဖု လအပဉ်ယုာ်ဒီးကမံးတံဉ်ဖိ (၂၉) ဂ. တါကွဲးဒုးအိဉ် ထီဉ်ကရါအတါထံဉ်စိဒီးတါ ပညိဉ်ဖိတာဉ်, တါပျံထံသမံ သမိးဒီးပတ်ဂါပတ်ကျဲကဟီဉ် ခိဉ်မံးဖံးခိဉ်အဆါသလိ, ဒီး တါဆိလိတ်လိတ်ဟူးတါဂဲလိ လအရူဒိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်.

၂၀၂၀

တါလိယိထံယုသ့ဉ်ညါမ လိတ်ဒီးထာဖိဉ်ကူပှုထူ လံဖိတါသိဉ်တါသိတ်ဘျာ ဘဉ်ထွဲဒီးတါပဆုရဲဉ်ကျဲ ကီ, ခိဉ်ယူနုဆဉ်, တါမံ လတ်ဆဉ်ဖိကီဖိ, ဒီးတါဒုဉ် တါထူဒီးတါစံဉ်စိတဲစိအ လိတ်အကျဲသ့ဉ်တဖဉ် လတါ ကွဲးဒုးအိဉ်ထီဉ်သီသံဉ်တီအူ ပှုထူလံဖိကရါတါဘျာ မိာ်ပျါအဂီ.

တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ် သီသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ် တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဒိၣ်အဆိကတၢ် တဘျီဖဲမိၤသ့အကီၢ်ဒီးတက တီၢ်ယီ သီသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်တူၢ်လိာ်ဝဲဒၣ်ခ့ၣ် အဲၣ်ယုၣ်လီၤခၢၣ်သးဟီၣ် ခိၣ်ကပံာ်ကမံးတံာ်အတၢ် ဟ့ၣ်လီၤပုၤထူလံၤဖိအ “ကီၢ်” လံာ်အုၣ်သးအမူးဒီးမ့ၢ်တၢ် ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဆိကတၢ်တဘျီ လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်စံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ် မၤနီၣ်မၤယါအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်သီ သံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ် တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဒိၣ် (၂) ဘျီတ ဘျီဖဲကီၢ်သ့အန့ၣ်လီၤ. တၢ်စး ထီၣ်ကွဲးဒုးအိၣ်ထီၣ်သီသံၣ် တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်တၢ်ဘျီ မိၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤမၤတၢ် ယိထံယုၣ်ညါဘၣ်ထွဲဒီး ကညီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်သ့တူၢ် န့ၢ်ခိၣ်ကဲ, တၢ်ဒီးသးဒီး တၢ် ယုၣ်လီၤဘျီလီၤတၢ်ကသုၣ်က သံးတၢ်ဆိတလဲဖဲစိၤတ့ၢ်အကီၢ် (ကီၢ်ထံမူဆ့) န့ၣ်လီၤ.

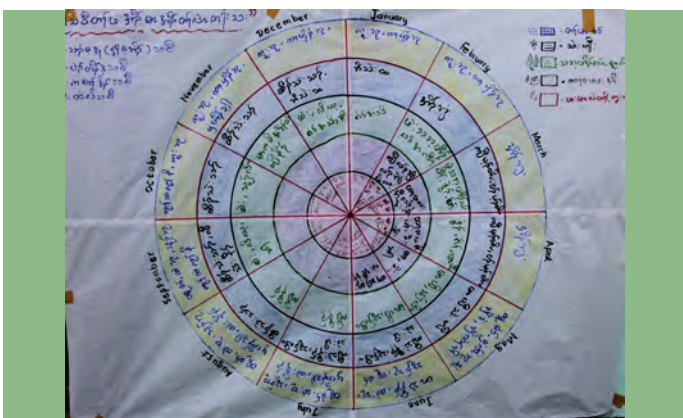
တၢ်ကွဲးဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ် သီသံၣ်တီၢ်အူပုၤထူလံၤဖိက ရၢၢ်တၢ်ဘျီမိၢ်ပုၤပတြိာ်ဝံၤအ လီၢ်ခံ, တၢ်လီၤဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ် ညါန့ၢ်ဟံာ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဘျီ မိၢ်ပုၤဆူလီၢ်ကဝီၤကမ့ၢ် အသိးအကျါ, ဒီးတၢ်မၤတၢ် ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်ဒီးတၢ်လီၤ ထၢထံဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်တၢ်ဘၣ် သးခိၣ်ဖျိတၢ်ဆဲးလီၤမံၤဖဲပနီၣ် လၢတၢ်ဟံာ်ကၢ်ဟံာ်ကျဲၤကွဲး တၢ်ဘျီမိၢ်ပုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂၀၁၈ နှစ်

စုကဝဲတော်ဘဉ်ကံဂှ်၊ ထံလီၤကီၢ်ပူတၢ်ဒုးတၢ်ယၤ၊
 ဒီးတၢ်ယုၢ်မံၤဖျါးလၢကညီပူထူလံၤဖိဖဲတီၢ်အူကီၢ်ရှၢ်ဘဉ်
 ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်လဲၤခိဖျါအနံၣ် (၇၀) ဘျဲၣ်အတီၢ်ပူအံၤ ဒုးအိၣ်
 ထီၣ်တၢ်သျှၢ်လီၤဘျံးသးလီၤဘျါ၊ တၢ်ဘဉ်မိၣ်ဘဉ်မး၊ ဒီး
 တၢ်တတၢ်တနါဖးဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ၊ ဒ်န့ၣ်အသိး၊ ခိဖျါ
 တၢ်တတၢ်တနါလၢထးသ့ၣ်တဖၣ်အယိ၊ ကညီပူထူလံၤ
 ဖိလုၢ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ၊ သ့ၣ်ပှၢ်ဝၣ်ပှၢ်၊ ဒီးတၢ်မူ
 တၢ်မဲအါမဲအါကလုာ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မဲလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအရူ
 ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး အိၣ်လၢတၢ်ကီၢ်တၢ်ဂီၤဒီးတၢ်ဟးဂှ်ဟး
 ဂီၤအပူန့ၣ်လီၤ၊ လၢတၢ်ခိၣ်ဆၢလဲၤခိဖျါဒီးတၢ်သျှၢ်ထီၣ်က့ၢ်နီၢ်
 ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်လၢတၢ်ပတၢ်ပြးဒီး တၢ်သ
 ဒါက့ၢ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးဒီးဟီၣ်ကဝီၤအ
 ဂီၢ်၊ ဖဲ (၂၀၁၈) နံၣ်အတီၢ်ပူ၊ တီၢ်အူကီၢ်ရှၢ်ခိၣ်န့ၣ်၊ ကညီ
 ကံၢ်ခိၣ်ထံးကမ့ၢ်ကရၢ၊ လီၢ်ကဝီၤပူတတၢ်ဒီးတၢ်ဘျုးတၢ်ဘါ
 ခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ် စးထီၣ်တၢ်ပိၣ်ဒီးကူၣ်ထီၣ်ဖးလီၤသကိး
 စုလီၤဆိတၢ်ဖဲးတၢ်မၤအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ လၢတၢ်ကဒုးအိၣ်
 ထီၣ်ဝဲဒၣ် **“သီသံၣ်တီၢ်အူပူထူလံၤဖိကရၢ”** အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ၊
 ဖဲတနံၣ်ယိအတီၢ်ပူန့ၣ်၊ တီၢ်အူကီၢ်ရှၢ်ခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ရဲၣ်
 ကျဲၤမဲဝဲဒၣ်တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ် ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤဘဉ်ထွဲ
 ဒီး တၢ်ဒီးသဒါဒီးမၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၢ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအကီၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်
 ကျဲၤဖဲထီၣ်လွံၢ်ဝါကမ့ၢ်တီၤထီၣ်ကွီၤ၊ ပၤထံးကဝီၤ၊ ထီတထူၣ်
 ကီၢ်ဆၢၣ်၊ တီၢ်အူကီၢ်ရှၢ်ပူန့ၣ်လီၤ၊ ဖဲတၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်ဒီး
 တၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဘျီညါအံၤအပူ၊ တၢ်ကွဲ
 မှၢ်စ့ၢ်ကိးယိၣ်လိာ်တၢ်မှၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢ၊ မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရှၢ်ခိၣ်
 န့ၣ် ယုာ်ဒီးကရူၣ်နံၣ်ခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢကဟဲဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်
 နီၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်ဒီးသဒါက့ၢ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအကီၢ်
 ဒီးတၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၢ်တၢ်မၤသကိးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

၂၀၁၉ နှစ်

၆ (၂၀၁၉) နှစ်အတိုးပျံ့နှံ့ တိုးတက်ကျေးဇူးအိန်
 ထိုင်သီသံဉ်တီအူပျံ့ထူလံဖိကရုာ်အတံာ်ကူဉ်လိာ်တၢ်ပိာ်
 လၢတံာ်ဃုထၢပာ်ပနီဉ်က့ၤမံလၢအမ့ၢ် “**သီသံဉ်တီအူပျံ့ထူ
 လံဖိကရုာ်**” ဝံအလီၢ်ခံ တံာ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်ဝဲဒၣ်ကမံးတံာ်ရဲဉ်
 ကျဲတံာ် (Steering Committee) တဖု လၢအပဉ်ဃုာ်ပုၤခဲ
 လၢာ် (၂၉) ဂၤအမဲာ်ညါ, တံာ်ကွဲးဒုးအိဉ်ထီဉ်စ့ၢ်ကိးကရုာ်
 အတံာ်ထံဉ်စီဒီးတံာ်ပညိဉ်သ့ဉ်တဖု, တံာ်ပျံးထံသမံသမိး
 ဒီးပာ်ဂံၢ်ပာ်ကျဲၤက့ၤကရုာ်အဟီဉ်ခိဉ်မဲာ်ဖံးခိဉ်အဆၢသလီ,
 တံာ်ဆီလီပာ်လီနီဉ်ဝံာ်ခံတံာ်ဟူးတံာ်ဂၤ ဒီးတံာ်လၢအပဉ်ဃုာ်
 ငံအမ့ၢ်တံာ်မၤမုၤမၤထီဉ်က့ၤကိာ်တံာ်ပတံာ်ပြးသန့, တံာ်လီၤ
 ထီဉ်မၤနီဉ်မၤယါက့ၤကိာ်, တံာ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်က့ၤပုၤတၢ်သ့ဉ်ပျံး,
 တံာ်မၤနီဉ်မၤယါဒီးတံာ်ပနီဉ်က့ၤထံန့ၢ်ကွာ်ခံအလီၢ်အကျဲ,
 ဒီးတံာ်မၤလီၤတံာ်က့ၤသ့ဉ်ပျံးပျံးကွီၤဒီးပျံးပျံးတံာ်မံလၢဆဉ်ဖိ
 ကိာ်ဖိသ့ဉ်ပျံးသ့ဉ်တဖုန့ဉ်လီၤ.

၂၀၂၀ နှစ်

လတ်ကွေးဒူးအိုင်ထိပ်သီသံတီအူပုထူလံဖိကရားအတ်ဘျာမိပျာ၊ ဒ်အမှ်ခိတ်တယတ်တံလိတ်နီနီတခါတံပတ် ပြးဒီးတံပဆာလီကုသးအဂီ၊ ၆ (၂၀၂၀) နှစ်အတီပူန့ တံစးထိတ်လီမတ်ပိထံဗုသ့ညါ ဒီးတံမလီတံကုပု ထူလံဖိတံသိတ်တံသီတံဘျာ ဒီးတံပဆာရဲတ်ကျဲကုကီ၊ န့ဆတ်တံအိတ်ယာ၊ တံမံလတ်ဆတ်ဖိကီဖိဒီးလုတ်လုထူသန့ဒီး တံဆဲးတံလသ့တံဖတ်န့လီ၊ ဒ်န့အသိး၊ တံလီမတ်ကီးတံပိထံဗုသ့ညါဒီးဆဲးလီမံမနီနီမယါကုပုထူလံဖိ တံန့တံထူ ဒီးတံစံတ်စိတ်စိတ်အလီအကျဲလအရ့ဒိတ် ဒီးတံဆဲးတံလသံကျဲပိးလီဒ်အမှ် ကျိတ်ဒီးမံသ့တံဖတ်န့လီ။

၂၀၂၁ နှစ်

ဖဲလါမာ်ရှး (၂၀၂၁) နှစ်အတီပူန့ၣ်, လာစုလီယုာ်တၢ်သးတဖျၢၣ်ယီ, တၢ်ပာ်ပနီၣ်လီၤက့ၤပုၤထူလံၤဖိအတၢ်မ့ၢ်တၢ်, ဒီးတၢ်မၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်က့ၤပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ထံၣ်စိအဂီၢ်, တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်သီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဒိၣ်အဆိကတၢ်တဘျီ ဖဲမိသ့အကီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဒိၣ်အဆိကတၢ်တဘျီ, သီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်တၢ်လိာ်ဝဲဒၣ်ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၢ်လီၤခၢၣ်သးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကမံးတံာ်အတၢ်ဟ့ၣ်လီၤပုၤထူလံၤဖိအ “ကီၢ်” လံာ်အုၣ်သးအမူး ဒီးမ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဆိကတၢ်တဘျီလၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၢ်စံၣ်စိန့ၣ်တၢ်မၤနီၣ်မၤယါအပူန့ၣ်လီၤ. ဖဲမူးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဆိကတၢ်တဘျီ, လီၤခၢၣ်သးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကမံးတံာ်ဟ့ၣ်လီၤကီၢ်လံာ်အုၣ်သးခဲလၢာ် (၅) ဘ့ၣ်, တီအူကီၢ်ရ့ၣ်တခီဒီးန့ၣ်ကီၢ်အလံာ်အုၣ်သး (၄) ဘ့ၣ် ဒီးမ့ၢ်လၢမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်လၢယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခ့ၣ်ကရၢၢ်တခီ ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ကီၢ်အလံာ်အုၣ်သး (၁) ဘ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲမူးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤခဲခါလၢာ်အပူ, ပုၤထူလံၤဖိအုၣ်အထၢလၢအိၣ်ဆိးဖဲသီသံၣ်တီအူကီၢ်ရ့ၣ်ဒ်အမ့ၢ် ကညီဝါ, က့ၤဘါ, ပကူ, မိန့ၣ်ပုၤ, မိပုၤ, ဘျဲ, ယုာ်ဒီးကညီပုၤထူလံၤဖိလၢတၢ်လီၤအဂၤသ့ၣ်တဖၣ် ဟဲပာ်ယုာ်ပာ်ဂီၢ်လၢတၢ်သးတဖျၢၣ်ယီအပူန့ၣ်လီၤ. တနံၣ်ယီအတီပူန့ၣ်, ကမံးတံာ်ရဲၣ်ကျဲၤတၢ်တဖုအံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီးကရၢၢ်မၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ကမၤဖျါထီၣ်က့ၤသီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢပျီပူသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂၀၂၂ နှစ်

ဖဲလါဒ်ဝဲဘာဉ် (၂၀၂၂) နှစ်အတီပူန့ဉ်, ကမံးတံာ်ရဲဉ်ကျဲတံာ်ဒီးတီအူကီာ်ရုဉ်ခိဉ်န့ဉ်သ့ဉ်တဖဉ် ရဲဉ်ကျဲဒုးအိဉ်ထီဉ်ဝဲဒုဉ်သီသံဉ်တီအူပူထူလံဖဲကရုာ်တံာ်အိဉ်ဖိဉ်ဒိဉ် (၂) ဘျီတဘျီ ဖဲကီာ်သ့ဒုးန့ဉ်လီၤ. ဖဲန့ဉ်အဝဲန့ဉ်အဆာကတီာ်, လာတံာ်ကူဉ်လိာ်တၢဉ်ပိဉ်ဒီးတံာ်ဟ့ဉ်ထီဉ်တံာ်ဂ့ဉ်တံာ်ကျိလၢတံာ်ဒီးန့ဉ်အီၤလၢပူထူလံဖဲအသိးအကျါအိဉ်ဝဲအသိး, တံာ်စးထီဉ်ကွဲးဒုးအိဉ်ထီဉ်သီသံဉ်တီအူပူထူလံဖဲကရုာ်တံာ်ဘျီမိာ်ပုဉ်န့ဉ်လီၤ. ဒိဖျိတံာ်ကသ့ဉ်ကသံးတံာ်ဆိတလဲ မ့ဉ်တံာ်တၢတံာ်ဖးဒိဉ်တခါလၢပုကူပုကညီဒီးန့ဉ်ဆၢဉ်တံာ်မူတတၢအဖိခိဉ်အပိ, တံာ်လီၤမၤတံာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါဘဉ်ထွဲဒီး ပူထူလံဖဲတံာ်သ့တူဉ်န့ဉ်ခိဉ်ကဲဖဲစီၤတ့ဒုးကီာ် (ကီာ်ထံမူဆံ) လၢကကဲထီဉ်တံာ်မၤလိန့ဉ်တံာ်နီဉ်နီဉ်လၢပူထူလံဖဲအတံာ်လဲဒိဖျိဒီးတံာ်မၤကျဲခိဉ်သ့ဉ်လၢတံာ်ခိဉ်ဆၢဒီးလဲဒိဖျိက့တံာ်ကသ့ဉ်ကသံးတံာ်တတၢတနါအိဉ်ဒဲလဲဉ်အဂ့ဉ်န့ဉ်လီၤ.

၂၀၂၃ နှစ်

လစုလီယုတ်ဂဲလိတ်တပုလီအပူ၊ သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါတ်ဘျာမိပျာပတြိအံ၊ တံကွဲးဒုးအိဉ်ထီဉ်အီဝဲဒဉ်ဖဲ (၂၀၂၃) နှိဉ်အတီပူန့ဉ်လီ၊ ဖဲတံကွဲးဒုးအိဉ်ထီဉ်တံဘျာမိပျာပတြိဝဲအလီခံ၊ သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါတ်ကမံးတံရဲဉ်ကျဲတံ ယုဉ်ဒီးကရါမတံသ့ဉ်တဖဉ် လီဟ့ဉ်တံသ့ဉ်ညါနံပာဒီးမတံကူဉ်လိတ်တံဉ်ပိဉ်ဘဉ်ထွဲဒီးတံဘျာမိပျာဒီးတံဂွံတံဝီလါအိဉ်ကွဲးလီအသးဖဲ တံဘျာမိပျာပူသ့ဉ်တဖဉ် ဒီးတံလီထာဝဲဒဉ်ထံဖိကီဖိလါအအိဉ်ဆိးဖဲသီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါတ်အတံဘဉ်သး ဒီဖျိတံဒီးန့ဉ်တံဆဲးလီမဲဖဲပနီဉ်လါတံကဟ်ကံဟ်ကျဲကျဲတံဘျာမိပျာတဘုဉ်အံအကီန့ဉ်လီ၊ ဒ်တံဆီလီပတ်လီတံဆါကတီအိဉ်ဝဲအသိး၊ တံဖဲတံမအတံရဲဉ်တံကျဲလါတံစးထီဉ်ဒုးလိဉ်ထီဉ်ဖးထီဉ်တံလံအံအံတံကမံးအံဖဲလါယူ (၂၀၂၄) နှိဉ်အတီပူဒီး မှာတုယီဖဲလါဒိဉ်ဖဲဘဉ် (၂၀၂၄) နှိဉ်အတီပူန့ဉ်၊ ဒ်ဖဲသဲစးတံမကျဲဒီးတံဟ်ပနီဉ်အိဉ်ဝဲအသိး တံကဘိးဘဉ်သါလီက့သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါတ်အမ့ဉ် ပုထူလံဖိမိပံဖဲဖုဟီဉ်ကဝီတံန့ဉ်သါအလီတခါအသိး လါဟီဉ်ခိဉ်ဒီတဘုဉ်ညါန့ဉ်လီ၊ တကတီယီ တံကဒုးအိဉ်ထီဉ်ဒီးသ့ဉ်ထီဉ်ဆီလီက့သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါတ်ပတံပြဲအကွံအဂီလီတံလီဆဲး ဒ်ဖဲသဲစးတံဟ်ပနီဉ်ဘျီဉ်ဒိဉ်တံအိဉ်ဖျိဉ်ဒိဉ်(General Assembly) အကွံအဂီအိဉ်ဝဲအသိး ဒီးဘျီဉ်ဒိဉ်ကရဖိသ့ဉ်တဖဉ် ကမ့ဉ်ဝဲလီကဝီပုထူလံဖိဒီးပုတတ၊ ခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်၊ ဒီးကညီပုပတီမုဖိကရါ (ဂံခိဉ်ထံးကမျာကရါ) ခာဉ်စးသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ။

တၢ်ပၢ်ပနီၣ်လီၤဆိဒီးတၢ်လီၤသးစဲ ဘၣ်ထွဲဒီးသီသံၣ်တီၣ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်

သီသံၣ်တီၣ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အံၤ အိၣ်လၢအိၣ်ပျဲဒီးကညီတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၢ်သၢအလီၢ်အကျဲ ဒီးတၢ်မူအါကလုာ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နပစံးတၢ်အသိး ကစၢ်ကလိၣ်အမ့ၢ်သီသံၣ်ခိၣ်, ပွၤဂီၤခိၣ်, ပွၤဟံၣ်ခိၣ် (နီၢ်ဘုၣ်ဘီတၢ်ထုကဖၣ်ကစၢ်), ကစၢ်ဒိၣ်, ကစၢ်ကံကူး, ထံရူခိၣ်, ဃံၣ်ယုဒိပျဲပုၤတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပုၤ, ဖံသုခိၣ်, ဘီမုၢ်ခိၣ်, လီၤစမိၣ်ခိၣ်, လူထိခိၣ်, ဒီးပနၢ်စိခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်ဘူၣ်တၢ်ဘါ, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်စံၣ်စိတဲစိအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢကညီပုၤ ထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ထံကျိထံကွၢ်လၢအရ့ဒိၣ်ဒ်အမ့ၢ် ပြဲလိာ်ကျိ (ကီၤလိာ်ကျိ), ဒုလိာ်ကျိ, ယီၤလိာ်ကျိ, ကျၢၤလိာ်ကျိ, ဖျၢၤလိာ်ကျိ, ပရီၤလိာ်ကိ, ဒီးက့ၤခွီလိာ်ကျိ သ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဟဲယွၤလီၤလၢကရၢၢ်အံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိ ကီၢ်ဖိအမ့ၢ်ဘီသိၣ်, တၢ်ဘီနၢၤ, မဲးတဲးလဲးမံၤ, ကျိၣ်မံၤ, ပနၢ်မံၤ, တၢ်ဟံၣ်ပဒဲ, ထီၣ်အကလုာ်ကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ် ထံၣ်န့ၢ်အီၤဖဲတီၣ်အူကီၢ်ရၣ်, သီသံၣ်တီၣ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ပူၤစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

ပျူထူလံဖိလဒါအအိန်ဆိးဖဲသီသံဉ်တီအူပျူထူလံဖိကရုာ်ပူသုဉ်တဖဉ် မ့ၢ်ပျူလဒါအဒီသအဒီးရဲဉ်သဲကတီၤက့ၤအဝဲ
သုဉ်လုာ်လံာ်ထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ ဒီးန့ဆၢဉ်တၢ်မူတတၢ်လၢပျဲခဲအံၤတစီၤ ယုဉ်ဒီးဖိလံၤကဟဲလၢခံတစီၤသုဉ်တဖဉ်အဂီၢ်န့ဉ်
လီၤ. မ့ၢ်တၢ်မူအါကလုာ်အဟံဉ်အပီတၢ်အိဉ်ကဒုအလီၢ်အကျဲတတီၤအမဲဉ်ညါ ဟီဉ်ခိဉ်မဲဉ်ဖံးခိဉ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလါဟ့ၣ်အံၤ
ကဲထီဉ်တၢ်မၤစၢဖးဒိဉ်တခါလၢ တၢ်မၤလီၢ်ကဆုဉ်ဒီးမၤစၢလီၤကွံာ်တၢ်ကသုဉ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. သီသံဉ်တီအူပျူ
ထူလံဖိကရုာ်အံၤ အုဉ်ကီၤက့ၤပျူထူလံဖိတၢ်သုန့ၢ်ဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်ခွဲးယၢ်, မၤဆုဉ်ထီဉ်က့ၤလီၢ်ကဝီၤယုဉ်ကတၢ်လုာ်အိဉ်သး
သမူဒီးတၢ်အိဉ်က့ၤအီၤလၢ ဒီးမၤစၢလီၤကွံာ်တၢ်ဖျိဉ်တၢ်ယၢ်လၢကတီၢ်ယံာ်အဂီၢ်သ့ဝဲဒုဉ်ဂ့ၤန့ဉ်လီၤ.

ပျူဟံဉ်ခိဉ် (နီၢ်ဘုဉ်ဘီတၢ်ထုကဖဉ်ကစၢ်)

ဆဲးလာတၢ်န့ၣ်သါ

ဒ်စီပီၢ်တၢ်မၤနီၣ်မၤယါအစိတဖၣ် အစိအိၣ်ဝဲအသိး, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုၣ်ဒီးတၢ် ဆဲးတၢ်လာအလီၢ်အကျဲအရၣ်ဒိၣ်ဖဲသီသံၣ် တီၣ်အူပုၤထုၣ်လံၤပူၤကရၢၢ်ပူၤအိၣ်အါတီၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးထံကျိထံကွၢ်, တၢ်လုၢ် တၢ်တြီၤ, ကစၢ်ကလိ, လိဒိၣ်, တၢ်ဒုတၢ် ကွီ, ထံကိၢ်ထံခၣ်အလီၢ်အကျဲ, ဒီးယုၣ် ဒီးမိၢ်ပၢ်ဖံပုၤလာပူၤတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ် အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သူတၢ်ပျီၤဒီး တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလာအရၣ်ဒိၣ်အ ကျါတနီၤတခိပၣ်ယုၣ်ဝဲဒုၣ်ဒီး ကစၢ်ဒိၣ်, ပျဲဟံၣ်ခိၣ် (နီၢ်ဘုၣ်ဘီတၢ်ထုၣ်ကဖၣ်က စၢ်), ကစၢ်ကံကူး, သီသံခိၣ်ဒီးပျီၤဂီၤခိၣ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဒ်အံၤ မ့ၢ်ကညီပုၤထုၣ်လံၤဖိအတၢ်ဆဲးတၢ်လာတၢ် န့ၣ်သါဖးဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.

ကစားခိုက်

ကစားခိုက်အံ့မ့ကစားလအမံ့ဟူသည့်ဖျါ ဇီးမ့တံဆဲးတံလအရုဒိန်အလီတတီလအညီပုထူလံဖိသုတဖန်အ
 ကိန်န့လီ. ကစားခိုက်အံ့အိန်သုလီအသးဖဲပလထံးကဝီ, ထီတထုန်ကီဆန်, တီအူကီရုန်အပူန့လီ. ဒ်မိပံဖဲသု
 တဖန်အတံတဲယုဒးသုညါဖိလံသုတဖန်အိန်ဝဲအသိး. ကစားခိုက်အံ့မ့တံဒုန်တံထူအလီအကျဲတတီ လအဘန်တံ
 သုညါစုကီးအီလအမ့ဖဲနီန့န့, ဇီးတံလအလီဆီဘန်ထွဲဒီးကစားခိုက်တခိမ့ဝဲ အကွဲအဂီတံအိန်ဖျါလအလီကန်ဒ်သိး
 ပုကူပုကညီတဂအသိး ဖဲပမ့ကွဲထီန်ဖဲပအိန်တပူဂုတပူဂုအဆာကတီန့လီ. ဒ်န့အသိး, တံသုတံပိုလအလီ
 သးစဲဘန်ထွဲဒီးကစားခိုက်အံ့ မိပံစံင်ယဲဝဲဒုန်လအ ပုတဂလံလံမ့ဟးဖျိုးဟးကမန်ကျဲဖဲကစားခိုက်အလီဒီး မ့ထံင်ဘန်
 ဖုးထံကျိ, ထံပူ, ဇီးလံကအိတံလီတံကျဲသုတဖန်နအဲဒီးလဲဒုးနဲကွဲပုအဂုအဂဘန်ဆန် တံလီတံကျဲဒ်အံ့သု
 တဖန်နတထံင်န့အီလအဘန်. တံသုတံပိုအလီအကျဲဒ်အံ့သုတဖန် တံဒုးထံင်ဒုထဲပုလအတံအဲဒီးဒုးထံင်အီသု
 တဖန်ဇီးန့လီ. ဒ်လီကဝီပုထူလံဖိသုတဖန်အတံပံဖျါအဖိခိန်အိန်ဝဲအသိး, ကစားခိုက်အံ့ထူမိပုစုမိပုဟဲကွဲက
 ဒါကွဲတဘျီဘျီန့လီ. လအပုလီကဝီဖိသု
 တဖန်အဂီ, ကစားခိုက်အံ့ဟုန်အဝဲသုတံဘျး
 တံပိုင်အါမံ အကျဲတနီ ပန်ယုဒီးတံအိန်
 တံအိန်အမ့တံဖျိတံသု, တံဒီးတံလန်,
 ကသံသုဂံဂံဝဲ, ဟံင်ယီတံသုထီန်ဘျီ
 ထီန်ပီးလီ, ဇီးတံမံလံဆန်ဖိကီဖိလအတံ
 ဆဲးအိန်ခးအိန်အီသုသုတဖန်န့လီ. ကစား
 အခိခိန်အံ့ဟိန်ခိန်ညုထုန်အထူးအစီဂုဒိန်
 မးလအတံသုအိန်ဖျးအိန်အဂီဘန်ဆန်, မ့မ့
 ဖဲကစားခိုက်အိန်ထံးတလီတနီန့န့ ဟိန်
 ခိန်ညုထုန်အထူးအစီတဂုလအတံသုတံ
 ဖျးအဂီဘန်. လအလီကဝီကညီပုထူလံဖိ
 သုတဖန်အဂီ မ့တံစီတံဆုံဒီးတံသုတံ
 ပိုအလီအကျဲတတီ လအတံကဘန်ယုးယီ
 ပံကဲ, ဟုန်လအဟုန်ကဝီ, ဟံပနီဒီးဒီသ
 ဒါကွဲအီတုလီတီလီန့လီ.

ကစားခိုက်

ကစာကံကူးဒီးကစာပျဲဟံဉ်ခိဉ် (နီၣ်ဘုဉ်ဘီတၢ်ထုကဖၣ်ကစာ)

ပဲကညီပုထုလံၤဖိဖဲသီသံဉ်တီအူပုထုလံၤဖိကရၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အိဉ်ဒီးတၢ်သူတၢ်ပျဲဒီးတၢ်ဒုဉ်တၢ်ထုအလီၢ်အကျဲအါ တီအကျါ ကစာကံကူးဒီးကစာပျဲဟံဉ်ခိဉ်သ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီး မ့ၢ်စံဉ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဘဉ်တၢ်သ့ၣ်ညါဟံ ပနီဉ် ဒီးဟံလုာ်ဟံပုၤတ့ၢ်လံၤအါလၢမိၢ်စိၤဟံဉ်လံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်မ့ၢ်ဝါခိဉ်ပျဲဝါခဲသ့ၣ်တဖၣ်တီၢ်နီဉ်ဖံးယၢ်ဒီးတဲယုၤဝဲအ သိး, ကစာကံကူးဒီးကစာပျဲဟံဉ်ခိဉ် (လၢအဘဉ်တၢ်သ့ၣ်ညါအါအါဒုဉ်တၢ်တက့ၢ်လၢနီၣ်ဘုဉ်ဘီတၢ်ထုကဖၣ်ကစာ) သ့ၣ် တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်စံဉ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢအမံၤဟူသ့ၣ်ဖျါဒီးလီၤသးစဲဒိဉ်မးန့ၣ်လီၤ. လၢပဲကညီပုထုလံၤဖိဖဲသီသံဉ် တီအူပုထုလံၤဖိကရၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ကစာကံကူးဒီးကစာပျဲဟံဉ်ခိဉ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၢ်သိးသးသ့ၣ် လၢကပီတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကစာပျဲဟံဉ်ခိဉ်အံၤ အကစိထီဉ်ထီအိဉ်ဝဲဒုဉ်လွံၢ်ကထိယိးကယၢ်ဒီးခံဆဲယဲာ် (၄,၈၂၅) ပုဉ် လၢပီဉ်လဲဉ်ထံဖံးခိဉ်န့ၣ်လီၤ. ကစာကံကူးမ့ၢ်ကစာတဖျါလၢအဘဉ်တၢ်လုာ်ဘၢအါပျဲမးဒီးသ့ၣ်ပျဲဝဲပျဲ ဘဉ် ဆဉ်မ့ၢ်လၢကစာပျဲဟံဉ်ခိဉ်တခါ မ့ၢ်လၢလုဒီတဖျါညါန့ၣ်လီၤ. ကစာပျဲဟံဉ်ခိဉ်လၢအဘဉ်တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကီးအါဒ်အမ့ၢ် နီၣ်ဘုဉ်ဘီတၢ်ထုကဖၣ်ကစာအံၤ မ့ၢ်တၢ်သူတၢ်ပျဲအလီၢ်အကျဲတတီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒုဉ်လၢ နီၣ်ဘုဉ်ဘီမ့ၢ်ပုၤလၢအသုအပျဲ တဂၤအယိ, တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအလဲတုၤအိဉ်ဆိးအလီၢ်န့ၣ် ဘုၤမုၢ်မုၢ်မုၢ်ထီဉ်ဂုၤမး ဒီးတၢ်အိဉ်ကုၤအိဉ်ပျဲအိဉ်ဝဲဒုဉ်န့ၣ်လီၤ. နုၤသဝီ လၢအအိဉ်ဘူးဒီးဒိဉ်ဖးခိဉ်ကစာသ့ၣ်တဖၣ် တုၤအခဲအံၤစံးဝဲဒုဉ်လၢနီၣ်ဘုဉ်ဘီအကဒုကယီၢ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဖျါထီဉ်လၢကစာလီၤန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်မၤအိဉ်ဘုၤမုၢ်မုၢ်မုၢ်ဟုၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဝါခိဉ်ပျဲဝါခဲသ့ၣ်တဖၣ်စံဉ်ယဲၤစ့ၢ်ကီးလၢ ပျဲဟံဉ်ခိဉ်လၢအမ့ၢ်နီၣ်ဘုဉ်ဘီတၢ် ထုကဖၣ်ကစာအံၤ မ့ၢ်ထုမိၢ်ပျဲစ့ၢ်ပျဲယုၤဝဲဒုဉ်လၢအလီၢ်အကျဲတတီၤန့ၣ်လီၤ.

သီသံဉ်ခိဉ်ဒီးပျီဂီခိဉ်

သီသံဉ်ခိဉ်ဒီးပျီဂီခိဉ် မ့ၢ်တၢ်ဒုဉ်တၢ်ထုဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၢ်သါအလီၢ်ပံၤလၢတတီး ဖဲကီၢ်သူလုၤပူၤန့ၢ်လီၤ. လၢကညီပုၤထုလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ကစၢ်သီသံဉ်ခိဉ်ဒီးပျီဂီခိဉ်အံၤ မ့ၢ်ကစၢ်စီဆုံလၢမ့ၢ်ယါဒီးတၢ်သူတၢ်ပျီအိဉ်ဆိးအလီၢ်အကျဲတတီးန့ၢ်လီၤ. မ့ၢ်ဝါခိဉ်ပျီဝါမဲသ့ၣ်တဖၣ်စံးစ့ၢ်ကီးဝဲဒုဉ်လၢ ကစၢ်သီသံဉ်ခိဉ်ဒီးပျီဂီခိဉ်အံၤ မ့ၢ်ကညီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဟဲလိဉ်ထီဉ်ဖးထီဉ်ဒီးတၢ်လီၤစၢ်လီၤသ့ၣ်အလီၢ်တတီးန့ၢ်လီၤ. ဒ်လုၢ်လၢ်ထုသန့တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်အိဉ်ဝဲအသိး, သီသံဉ်ခိဉ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်စီတၢ်ဆုံအလီၢ်တတီးအပိ ပုၤကညီဖိလၢအအိဉ်မူပျဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝါဒီးတၢ်တီတၢ်လိသ့ၣ်တဖၣ် တုၤမ့ၢ်အသံဝံၤအလီၢ်ခဲန့ၢ် က့ၤအိဉ်ဆိးဘဉ်က့ၤဝဲဖဲကစၢ်သီသံဉ် ပျဲဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုဉ်, တၢ်သူဉ်မံသးမ့ၢ်ဒီးတၢ်သူဉ်ခုသးခုအပူၤန့ၢ်လီၤ.

သီသံခိန်

ပျိုဂီခိန်အံတော်သွန်ညါစွာကီးအီလအမုာ်ကစာ်အထီကတော်တဖျာ်ဖဲကီ်သူလှပူန့ၣ်လီၤ. သီသံခိန်ဒီးပျိုဂီခိန်အံ မုာ်ထံနာ်ကွာ်ခံတော်လီၤတံကျဲတတီၤလၢထံဖိကျိလၢအဆံဘျဲၣ်ဟဲပာ်ထီၣ်ဒီးယျၢလီၤဆူတော်လီၤအဂၢတတီၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတော်အသိး, ထံကျိဖးဒိၣ်သဘိဒ်အမုာ်လၢဟ့ၣ်လိာ်ကျိ, လဲလိာ်ကျိ, ဒီးကဘျဲၣ်လိာ်ကျိသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးမုာ်လၢပျိုဂီခိန်တကပၤတခီ ထံကျိဖးဒိၣ်အထံနာ်ကွာ်ခံလၢအက့ၤလီၤဆူတီၤအူကီၢ်ရ့ၣ်တကကပၤတခီမုာ်ဝဲ ယိလိာ်ကျိဒီးခုံးလိာ်ကျိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တော်သူတော်ပျိုဒီးကညီသ့ၣ်ကုသးပျၢလၢပျၢလၢအမဲာ်ထံၣ်ဒီးဝံလၢအမံၤဟူသ့ၣ်ပျၢဒ်အမုာ်ဖုမိၣ်တီၢ်, ဖုကတၢ်, ဒီးဖုထိးမဲာ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဆိးအလီၢ်အကျဲစွာကီးန့ၣ်လီၤ.

ဒ်ပျၢသ့ၣ်ကုသးပျၢအတၢ်တဲယုာ်ဝဲအသိး, လၢညါထီၣ်ဒိၣ်လဲၤထီၣ်လိးက့ၤတၢ်အသ့ (ဟ့ၣ်တၢ်ခိတၢ်သ့) လၢညၣ်အမဲာ်ချံတနံၣ်တဘျီဆူသစာ်သီသံခိန်န့ၣ်လီၤ. ထီၣ်ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လဲၤဟံးန့ၣ်ညၣ်မဲာ်ချံလၢပီၣ်လဲၣ်ပူ ဒီးလဲၤထီၣ်ဆူကစာ်သီသံခိန် ဒီးယျၢဝးတရံးဝဲဒၣ်ကစာ်လၢအအိၣ်ဆီလီၤအသးဝးတရံးသီသံခိန်တဖျာ်သၢဝီစုာ်စုာ် တုၤအတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးလၢတၢ်သူတၢ်ပျၢကစာ်လၢအမုာ်သီသံခိန်န့ၣ်လီၤ. ဖဲထီၣ်ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဟ့ၣ်တၢ်ခိတၢ်သ့ဒီးမၤဘျဲၣ်မၤတီၢ်တၢ်ဖဲကစာ်သီသံခိန်အံၤဝဲအလီၢ်ခံ က့ၤယုၤကဒါက့ၤဆူအလီၢ်အကျဲစုာ်စုာ်န့ၣ်လီၤ.

သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်အတၢ်ဒိဘဉ်သလဉ် လၢဟီဉ်ခိဉ်ဘီမုာ်ပတီၢ်

ကတီၢ်အံၤပမူဖျါတၢ်မူတတၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်ညါအီၤဒ်
အမုာ်နီဉ်ဝံၣ်ခံတခါ လၢအကၤယၢ်ဒီးဆိဉ်ထွဲက့ၤတၢ်မူတၢ်မဲ
ခဲလၢာ်အတၢ်အိဉ်စံဉ်အိဉ်ကျၢၤဒီးတၢ်အိဉ်မုာ်ဆိးဟၢအံၤ က့ၢ်
ဆၢဉ်မဲာ်တၢ်လံဒီးတၢ်ဆိဉ်သနးဒီးတၢ်တၢ်အါမံၤအါကလုာ်
လၢအလိဉ်ဘဉ်ပဝဲပုၤကုၤပုၤကညီအတၢ်ပာ်ဖျါမၤသကိး
တၢ်တပူၤယီၤ လၢတၢ်ကယုဉ်လီၤဘျါလီၤကွံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီသ့ၣ်
တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တၢ်အခိဉ်သ့ၣ် (၃) မံၤသၢက
တြၢလၢအဘျးစဲလိာ်အသးတခါဒီးတခါဒ်အမုာ်တၢ်ဘဉ်အာ
ဘဉ်သီ, တၢ်မူတၢ်မဲအါမံၤအါကလုာ်လၢတၢ်ဘဉ်ယိဉ်အိဉ်
လၢအစၢကလီၤတုာ်ကွံာ်, ဒီးတၢ်ကသုဉ်ကသးတၢ်ဆိတ
လဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ဟီဉ်ခိဉ်ဒိဘဉ်အတၢ်ကိာ်တၢ်ဂီၤဒီးတၢ်
လီၤဘဉ်ယိဉ်နီၢ်နီၢ်တခါန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ယုဉ်လီၤဘျါလီၤကွံာ်ဟီဉ်ခိဉ်ဒိဘဉ်န့ၣ်ဆၢဉ်
တၢ်တတၢ်တနါဘျးစဲဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ကညီပုၤထူ
လံဖိဖဲသီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်နီဉ်ဝံၣ်
ခံလၢအရ့ဒိဉ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသးတၢ်ဒီးသ
ဖၢက့ၤအဝဲသ့ၣ်မိာ်ပာ်ဖဲဖုအကီၢ် “**ကီၢ်**”, တၢ်သံဉ်ခွဲဉ်ကတီၢ်
က့ၤတၢ်မံၤလၢဆၢဉ်ဖိကီၢ်ဖိခိဖျါတၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤ,
သ့ၣ်ပုၤပျံးကွီၤ, ပျံးပုၤတၢ်မံၤလၢဆၢဉ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပုၤ, တၢ်ဒီး
သဖၢကတဲာ်ကတီၢ်က့ၤထံန့ၣ်ကွံာ်ခံဟီဉ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ
မ့ၢ်တၢ်ယုဉ်လီၤဘျါလီၤအစၢအနီၢ်အသးတခါ လၢအမၤလၢ

ထိုင်ပွဲထိုင်ကွယ်ထံကီၢ်ဘီမုၢ်တဝါအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢအမ့ၢ် “န့ဆၢၣ်ခိၣ်တယၢ်တၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤအစၢ” လၢတၢ်ဒီသဒၢ, ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤ, ဒီးတၢ်မၤဂ့ၤထိုင်ကွၢ်န့ဆၢၣ်တၢ်မူတဝါဒ်ကျဲၤလၢအယုၣ်ကၢအသိး လၢတၢ်ဘျၣ်လီၤကွံၣ်ခိၣ်ယၢၤန့ဆၢၣ်ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

“ကီၢ်” မ့ၢ်တၢ်မၤကျိၤကျဲၤသန့တခါလၢအဂံၢ်အိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အပုၤဂ့ၢ်ဝီ, ထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, န့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤဒီးတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်တၢ်ဟံၣ်လုၢ်ဟံၣ်ပုၤသ့ၣ်ဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. “ကီၢ်” အခိပညီလၢကညီကျိၣ်မ့ၢ် “ဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤ” မ့တမ့ၢ် “ထံကီၢ်” န့ၣ်လီၤ. လၢကီၢ်တဘျီအပူၤတၢ်လၢအပၣ်ယုၣ်ဒ်အမ့ၢ်သ့ၣ်ပုၤ, ထံနိ, တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်ဒီးတၢ်န့ၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲ, ဒီးပုၤထူလံၤဖိတၢ်ပတၢ်ပြးဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤအကွၢ်အဂီၢ် ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤကျိၤကျဲၤသန့သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ကီၢ်တၢ်ပတၢ်ပြးသန့အိၣ်ဝဲအသိး, လီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အလီၢ်အိၣ်လၢ ကဘၣ်ကွၢ်ထွဲကဟုကယၢ်ကွၢ်ကီၢ်ဒီးတၢ်လၢအိၣ်လၢကီၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယံ, ကီၢ်မ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤ, တၢ်ပတၢ်ပြးသန့, ဒီးတၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤကွၢ်န့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤလၢကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢတၢ်ဂဲၤစံးဂဲၤကတိၤ, ကူၣ်လိၣ်တၢ်ပိၣ်, ဒီးထီၣ်ယုၤထီၣ်ဖိးလိၣ်သးလၢတၢ်ဆီလီၤဟံၣ်လီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်ဒီသဒၢကွၢ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤလၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ် “ဟီၣ်ကဝီၤလၢအလၢပုၤဒီးတၢ်မူတၢ်ဝဲ” ဝဲ (၂၀၂၉) နံၣ်အတီၢ်ပုၤလံၤလံၤ, တၢ်မၤမူမၤဂဲၤဒီးလီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါကွၢ်ပုၤထူလံၤဖိအ “ကီၢ်” ဝဲသီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ပုၤအိၣ်တၢ်လံ (၂၃) ဘၣ်လံ ဒီးလၢအကျိၤကီၢ် (၄) ဘၣ်အံၤ ဒီးန့ၢ်ဘၣ်လီၢ်ခၢၣ်သးခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ကမံးတံၢ်အလံၢ်အုၣ်သး ဝဲလါအုၣ်ဖြၣ် (၂၀၂၂) နံၣ်အတီၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဒီသးဒီးတၢ်ခိၣ်ဆၢကွၢ်တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲတၢ်တတၢ်နါလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်အီၤလၢမ့ၢ်မဆါတနံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, နီၢ်ခိၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူလၢကညီပုၤထူလံၤဖိ ဝဲသီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိစိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤဒီးမူ

၂ <https://www.iucn.org/our-work/nature-based-solutions>

ထွဲမထွဲတုၤလံအိၤဒ်အမုၢ်နံၤထီၣ်တုၤသ့ၣ်ကျဲၣ်ကျီၣ်တုၤလၢကုၤ
 ပူပုၤဒ်အမုၢ်မၢ်အံး, မၢ်ကူး, တုၢ်ရၣ်, သဲး, တန့, တ
 ခိး, ဃီၤ, သယၢ်ဆံၣ်, သယၢ်ဆၢ, ပန့ၢ်, သဘျၢၣ်, ခိ
 ဖံၣ် (ကၢ်ဖံၣ်), လၢဖး, သၢ်ကဟံ, ပနီၣ်ကျဲ, သၢ်ဟီ, နဲး
 လၢအတလိၣ်တုၤကဘၣ်ဖဲးလီၤပျီၣ်သ့ၣ်ပုၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်
 တဖၣ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ်အါမံၤအါကလၢန့ၣ်
 လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, တၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ်ဒ်အမုၢ်တၢ်ဒီသဒက
 ဟုကယၢ်ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်ကဒုအလီၢ်အကျဲလၢတၢ်မံၤ
 လၢဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိအါကလၢအဂီၢ်, စိၣ်ကဖိထီၣ်ဒီးမၤဂ့ၤထီၣ်
 က့ၤန့ၣ်ဆၢတၢ်မူတတၢ်မၤဒီးတၢ်လဲၤတရံးသးအကျိၤအကျဲ,
 မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်ထွၣ်ခိၣ်ဖျိၣ်န့ၣ်ဟီၣ်ချါအုၣ်လၢ
 သ့ၣ်စိၣ်စိ, မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤထံနိတၢ်အိၣ်ယၢ, ကၢယၢဒီးမၤ
 ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးက့ၤမုၢ်ခိၣ်မုၢ်ထံတၢ်လဲၤတရံးသး, ဒီးမၤလီၤက
 ဆၣ် (မၤစၢ်လီၤ) က့ၤတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအသ
 ဟီၣ်ဒီးတၢ်ဒီဘၣ်သလၢ် ခိၣ်ဖျိၣ်စူးသဝံးယၢ်ကၢ်သဝံဘၣ်အ
 ဘၣ်သိၣ်အမုၢ် ခၢ်ဘိၣ်ဒဲးအိးစဲးလၢအဆိၣ်သရုထီၣ်ဟီၣ်
 ခိၣ်ကလၢထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ခိတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူလၢအဟံးန့ၢ်ခိၣ်တယၢ်လၢ
 န့ၣ်ဆၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအကျိၤအကျဲဒ်အံၤ မၤလၢထီၣ်ပဲၤထီၣ်
 လီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိတၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢ ဒီးဖၣ်ကပူတၢ်လိၣ်
 ဘၣ်တဖၣ်အမဲၣ်ညါ, ကဲဘျးကဲဖျိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဘီမုၢ်ပတီၢ်,
 လီၤဆီဒ်လၢတၢ်ဂဲၤလီၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤကွံၣ်တၢ်တၢ်ဒ်အမုၢ်
 တၢ်မူအါကလၢလၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢအစၢၤကလီၤတူၣ်
 ကွံၣ် ဒီးတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤက့ၤတၢ်မူတၢ်မဲအါမံၤ
 အါကလၢ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးတၢ်လၢအပၣ်ယုၣ်ဒ်အမုၢ် ထီၣ်

ဖိလံာ်ဖိ၊ ဆာ်ဖိကီာ်ဖိလၢအဘျီၣ်အစွၢ၊ န့ၣ်ဖိညာ်ဖိ၊ ဆာ်ဖိကီာ်ဖိလၢအိၣ်လၢခိသ့အိၣ်လၢထံသ့၊ ဆာ်ဖိကီာ်ဖိလၢအအီၣ်န့ၢ်၊ တၢ်ဒီးတၢ်လၢာ်၊ သံၣ်ဖိဖိဖိ၊ ဒီးကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်စဲ၊ သ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိ၊ ဒီးထံန့ၢ်ထံကျိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်၊ ဖဲသီသံၣ်တီအူပုထူလံၤဖိကရၢၢ်ပူ တၢ်ဒီးသအးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လံာ်တၢ်မံၤလၢဆာ်ဖိကီာ်ဖိသ့ၣ်ပုၢ် (၁) ဘ့ၣ်၊ သ့ၣ်ပုၢ်ပျံၤကွီၤ (၆) ဘ့ၣ်၊ ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၢ် (၄) ဘ့ၣ်၊ တၢ်ဒီးသအးတၢ်ကတီၤကွၢ်ထံန့ၢ်ကွၢ်ခံအလီၢ်အကျဲ (၇) တီၤ ယုၢ်ဒီးတၢ်ကတီၢ်ကတီၤကွၢ်ထံန့ၢ်ထံကျိအဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ။ သီသံၣ်တီအူပုထူလံၤဖိကရၢၢ် မ့ၢ်ဆာ်ဖိကီာ်ဖိတၢ်မံၤလၢဒီးတၢ်မူတၢ်မဲအါကလုာ်အတၢ်ပူဖျးအလီၢ်တတီၤအမဲာ်ညါ၊ မ့ၢ်စ့ၢ်ကီးဟီၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖိခိၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအရ့ဒိၣ်တတီၤလၢအမၤလီၤကဆၣ် (မၤစၢ်လီၤကွံာ်) တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအသဟီၣ်ဒီးတၢ်တတၢ်တနါအလီၢ်တတီၤန့ၢ်လီၤ။

ခိဖျိပုၤထူလံၤဖိဖဲသီသံၣ်တီအူပုထူလံၤဖိကရၢၢ်စုလီၤဆိတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲဒီး ကတီၢ်ပံာ်တၢ်ထံၣ်စိလၢတၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်ကွၢ်လီၢ်ကဝီၤနီၢ်ခိတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူ၊ တၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢ၊ တၢ်မၤစုၤလီၤကွံာ်တၢ်ဖျိၣ်တၢ်ယၢ်၊ ဒီးတၢ်အုၣ်ကီၤကွၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဒီးတၢ်အိၣ်မ့ၢ်ဆိးဟၤလၢပုၤကူပုၤကညီဒီးခိၣ်ဃၢန့ၢ်ဆၢၣ်အဂီၢ်အယိ၊ ဖဲလၢယူလံ (၂၆) သီ၊ (၂၀၂၃) နံၣ်န့ၢ် ဘီမုၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢၢ်လၢကူၣ်သ့ပီညါ၊ စဲအ့ၣ်၊ ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ (UNESCO) လၢအမ့ၢ်ကရၢတဖု လၢအဂဲၤလိာ်တၢ်လၢတၢ်မူအါကလုာ်၊ ပီၣ်လဲၣ်၊ တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢယုာ်ကတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်ဂီၢ်၊ ပုၤထူလံၤဖိတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်၊ ဒီးထံနီတၢ်လဲၤတရံးသးပီညါအံၤဟ့ၣ်လၢဟ့ၣ်ကဝီၤဒီးဟံပနီၣ်သီသံၣ်တီအူပုထူလံၤဖိကရၢၢ်ဒ်အမ့ၢ် **“ထံဖိကီာ်ဖိလၢအလၢဟ့”**၊ ခိဖျိအတၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲဒီးတၢ်ဖုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဒိဘၣ်သလၣ်လၢအဂ့ၤ လၢပမူဖျၢၣ်တဘျီအံၤအတၢ်အိၣ်မ့ၢ်ဆိးဟၤဒီးတၢ်အိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျၢအဂီၢ်အယိန့ၢ်လီၤ။ မ့ၢ်ထံကီာ်ဘီမုၢ်ပတီၢ်တၢ်ဟံပနီၣ်တခါလၢအအိးထီၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဒီးပျံၤစီၢ်တခါလၢတၢ်ကသ့ၣ်ညါ၊ ဆီၣ်ထွဲမၤစၢ်၊ ဒီးပၣ်ယုာ်မၤသကိးအါထီၣ်လၢတၢ်ကစီၣ်ကရၢ၊ ပဒိၣ်စီစဲၣ်ကရၢ (ကရၢသဘျၢ)၊ ဒီးနီၢ်တဂၤပုၤကရၢမၤဘျီတၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ။

၃ <https://www.unesco.org/en/articles/thawthi-taw-oo-indigenous-park-ttip>

တၢ်ဂ့ၢ်ကၢၤဖျိၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးသီသံၣ်တီၢ်အူပှၤထူလံၤဖိကရၢၢ်

“လၢတၢ်ဂဲၤလိာ်စူးကါက့ၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးအဂီၢ်, ပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်လၢနီၢ်ကစၢ်တၢ်ပၤလီၤက့ၤသး (မ့တမ့ၢ်) အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအပဒိၣ်ပပှၤလၢတၢ်တီၢ်ခိၣ်ရိၣ်မဲးဒီးတၢ်ပတၢ်ပြးက့ၤဒွဲးပှၤဒီးလီၢ်ကဝီၤဂ့ၢ်ဝီသ့ၣ်တဖၣ်. ယုၣ်ဒီးကျိၣ်စ့တၢ်ဆိၣ်ထွဲက့ၤနီၢ်ကစၢ်တၢ်ပၤလီၤသးအတၢ်ဖံးတၢ်မၤကျိၤကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ”

ဘီမုၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢအလံာ်ဘိးဘၣ်သါလီၤလၢပှၤထူလံၤဖိခွဲးယၢ်အဆၢဖိ (၄)

သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရ်

“သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရ်မုၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဗဲၣ်ဖဲးခိၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကွဲတတီၤလၢအဆိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်စိလၢအမုၢ်လၢအဘၣ်တၢ်ပၤအိၣ်ပြးအိၣ်ဖျိတၢ်မၤစၢ်လီၢ်ကွဲၣ်လီၢ်ခၢၣ်သးတၢ်ဖိၣ်ပျံၤသန့လၢအဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ကုၤပုထူလံဖိဒီးလီၢ်ကဝီၤပုတတၢ်ဖဲတီအူကီၢ်ရၢၣ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်မုၢ်လၢကွဲၣ်ဖိဒီးနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ”

ကညီပုထူလံဖိ

၈၀,၀၅၄ ဂၤ

ပုထူလံဖိအဖျၢၣ်အထၢ

- ၁ ကညီဝါ
- ၂ ကုၤဘါ
- ၃ ပကူ
- ၅ မိၤန့ၢ်ပု
- ၆ မိၤပု
- ၇ ဘဲ

ဟီၣ်ခိၣ်ဗဲၣ်ဖဲးခိၣ်အက္ခိၤပုၤ

၁,၄၂၁,၉၆၇

အူကၢၢ်

ကညီပုထူလံဖိအူသဝီ

၃၂၀ ဖျၢၣ်

ကီၢ်လၢတၢ်ထီၣ်အိၣ်ဝံၤ

၂၃ ဘ့ၣ်

တၢ်ဒိသအထံန့ၣ်ကွၢ်ခံအလီၢ်

၇ တီၤ

သ့ၣ်ပျံၤပျံၤကွီၤ

၆ ဘ့ၣ်

ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပျံၤ

၄ ဘ့ၣ်

ပျဲပုၤတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပျံၤ

၁ ဘ့ၣ်

